

Máthé Levente (ELTE): Alanyjelölés nem-véges igei szerkezetekben a mezei mariban

Előadásomban a mezei mari nyelv (mari, uráli) *-mO* képzős ún. passzív participium alanyának esetjelölését vizsgálom korpuszadatok alapján. A participium alanya általában genitívuszban (GEN) szerepel (1) (Kangasmaa-Minn 1966), emellett azonban nominatívuszban (NOM) is állhat (Shagal 2018: 63) (2). Kutatásomban arra kerestem a választ, hogy mi a motivációja a GEN-NOM variációnak.

(1) mezei mari (Brykina & Aralova 2012: 477)

[**Tud-ən ilə-me**] pört jər šuko peledəš ul-o.

3SG-GEN él-PTCP.PASS ház körül sok virág van-PRS.3SG

‘A ház körül, amiben él, sok virág van.’

(2) mezei mari (Bereczki 1990: 61)

[**Kol’a koč-mo**] kində-m kočk-at kən...

egér eszik-PTCP.PASS kenyér-ACC eszik-PRS.2SG ha

‘Ha egér rágta kenyérből eszel...’

Brykina és Aralova (2012: 488) amellet érvel, hogy a GEN-NOM váltakozás az alany által jelölt entitás szemantikai tulajdonságától függ. Anyanyelvi beszélőktől elicitált adataik alapján megállapították, hogy GEN-i esetet kaphat: a) személyes névmási; b) egyéb névmási; c) tulajdonnévvel kifejezett, d) élő, embert jelölő; e) élő, nem embert jelölő, valamint f) élettelen jelölő névszói alany. NOM-ban szerintük csak az utóbbi két típus szerepelhet, az élő, embert jelölő alanyok nominatívuszi jelölése adatok hiányában nem megállapítható.

Az előzetes kutatási eredmények alapján előadásomban amellet érvelek, hogy i) az élő, embert jelölő alanyok nominatívuszi jelölése is lehetséges (a genitívuszi mellett) és, hogy ii) Brykina & Aralova (2012) fent felsorolt, élőségen alapuló kategóriái kiindulási pontnak elfogadhatók, de a GEN-NOM variáció okai túlmutathatnak az élőségen: a főnévi csoport szemantikáján kívül például annak szintaktikai funkciója, illetve az ige jelentéstartalma is befolyásolhatja, hogy a beszélő melyik stratégiát választja az alany kódolásakor.

A vizsgálatot a Korp nevű korpusz mezei mari változatán végeztem (Borin et al. 2012), amelyet a svéd Språkbanken részeként hoztak létre. A mezei mari korpusz összesen 57.38. millió tokent tartalmaz és maga is szövegműfajok szerint további alkorpuszokra tagolódik, tartalmaz szakirodalmi, szépirodalmi, jogi, (természet)tudományos, sajtónyelvi és a mari nyelvű Wikipediáról származó szövegeket, az egyes szövegtípusokra is szűrhetők a találatok. A korpusz a mezei mari nyelv írott változatát reprezentálja 1912 és 2018 közötti forrásokban.

Az előzetesen elért eredmények nemcsak az argumentumjelölési stratégiák, de a (participiumi) alárendelés és az élőség mint nyelvtani kategória tipológiai kutatásaihoz is hozzájárulhatnak.

Irodalom

BERECZKI GÁBOR 1990. Chrestomathia Ceremissica. Tankönyvkiadó, Budapest.

BORIN, LARS – MARKUS FORSBERG – JOHAN ROXENDAL 2012. Korp – the corpus infrastructure ofSpråkbanken. (https://gtweb.uit.no/u_korp/?mode=koi#!lang=en)

BRYKINA, M. M. – ARALOVA N. B. 2012. Systemy pricastij v marijskom i permskix jazikax. In Kuznecova, A. I. (red.), Finno-ugorskia jazyki: fragmenty grammaticeskogo opisanija. Formal'nyj i funkcional'nyj podxody. Rukopisnye pamjatniki Drevnej Rusi, Moskva, 476–520.

KANGASMAA-MINN, EEEVA 1966. The Syntactical Distribution of the Cheremis Genitive. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki.

SAARINEN, SIRKKA 2022. Mari. In Bakró-Nagy, Marianne – Johanna Laakso – Elena Skribnik (eds.), The Oxford guide to the Uralic languages. Oxford University Press, Oxford, 432–470.

SHAGAL, KSENIA 2018. Participial systems in Uralic languages: An overview. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics 9(1).. <https://doi.org/10.12697/jeful.2018.9.1.03>